

Prof. dr Nevena Petrušić
Prof. dr Slobodanka Konstantinović Vilić

VODIČ

kroz sistem porodičnopravne
zaštite od nasilja u porodici

Beograd, 2012.

Prof. dr Nevena Petrušić
Prof. dr Slobodanka Konstantinović Vilić

VODIČ
kroz sistem porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici

Treće, izmenjeno i dopunjeno izdanje

Izdavači:

Autonomni ženski centar
Beograd

Ženski istraživački centar
za edukaciju i komunikaciju
Niš

Za izdavača:

Slobodanka Macanović

Dizajn, priprema i štampa
Pop-Up Marketing
Beograd

Lektura i korektura
Aleksandar Gordić

Tiraž: 500

ISBN 978-86-87505-08-7

Izdavanje ove publikacije finansijski je pomoglo
Norwegian Ministry of Foreign Affairs
Beograd, 2012.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

343.211.6(497.11)

343.851:343.62(497.11)

343.851:343.54/.55(497.11)

ПЕТРУШИЋ, Невена, 1958- Vodič kroz sistem porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici / Nevena Petrušić, Slobodanka Konstantinović Vilić. - 3., izmenjeno i dopunjeno izd. - Beograd : Autonomni ženski centar, Program razvoja dobrih praksi u oblasti nasilja u porodici ; Niš : Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, 2011 (Beograd : Pop-Up Marketing). - 100 str. ; 26 cm

Tiraž 500. - Podaci o autorstvu: str. 95. - Bibliografija: str. 95-100.

ISBN 978-86-87505-08-7

1. Константиновић Вилић, Слoбoдaнкa [aутoр], 1948- a) Пoрoдичнo нaсилъe - Сyзбijaњe - Србиja
b) Жртвe нaсилъa - Прaвнa зaштитa - Србиja

COBISS.SR-ID 192370188

Predgovor	5
Prvi deo.....	7
Nasilje u porodici – osnovne karakteristike, oblici i rasprostranjenost	7
1. Predrasude i stereotipi o nasilju u porodici	9
2. Posledice nasilja.....	11
3. Međunarodni standardi u domenu pravne zaštite od nasilja u porodici	14
4. Proces izgradnje integralnog sistema pravne zaštite od nasilja u porodici u Republici Srbiji	18
Drugi deo	25
Porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici	25
1. Materijalnopravni uslovi za određivanje mera zaštite.....	25
2. Operacionalna definicija pojma „nasilje u porodici“	26
3. Kriterijumi za kvalifikaciju	27
4. Oblici, indikatori i karakteristike nasilja u porodici	29
5. Karakteristike nasilja u porodici	34
6. Pojam „član porodice“ u domenu porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici	37
7. Mere porodičnopravne zaštite	39
8. Okolnosti od kojih zavisi izbor mera zaštite od nasilja u porodici	48
9. Trajanje mere zaštite od nasilja u porodici	51
10. Uračunavanje vremena provedenog u pritvoru i zatvoru.....	51
11. Produžavanje trajanja mere zaštite od nasilja u porodici	52
12. Prestanak mere zaštite pre isteka vremena na koji je mera određena	53
Treći deo	55
Postupak u parnicama za zaštitu od nasilja u porodici.....	55
1. Nadležnost i sastav suda.....	55
2. Načela postupka	56
3. Pokretanje postupka	57
1.1. Pokretanje postupka tužbom	58
1.2. Pokretanje postupka po službenoj dužnosti	62
4. Stranke i zastupnici stranaka	62
5. Tok postupka	63
6. Pripremni postupak	64
7. Izviđanje, raspravljanje i dokazivanje na glavnoj raspravi	65
8. Privremene mere	70
9. Ophođenje i komunikacija suda sa strankama	71
10. Uloga organa starateljstva	71
11. Procesni položaj deteta u parnici za zaštitu od nasilja u porodici	72
12. Sadržina i priroda presude	78
Prilog.....	83
Sudska praksa i stavovi viših sudova	83

<i>I. Stavovi Vrhovnog kasacionog suda Srbije/Vrhovnog suda Srbije</i>	<i>83</i>
<i>II. Stavovi Apelacionog suda u Beogradu.....</i>	<i>89</i>
<i>III. Stavovi Apelacionog suda u Novom Sadu.....</i>	<i>93</i>

Podaci o autorstvu	95
---------------------------------	-----------

Literatura	96
-------------------------	-----------

Predgovor

Pre deset godina Srbija je započela da gradi sistem pravne zaštite od nasilja u porodici. Godine 2002. nasilje u porodici inkriminisano je kao posebno krivično delo, a 2005. godine regulisane su porodičnopravne mere zaštite od nasilja u porodici. Uspostavljanje sistema pravne zaštite od nasilja u porodici bilo je izraz nastojanja države da žrtvama nasilja u porodici obezbedi pravovremenu, efikasnu i delotvornu pravnu zaštitu, ispunjavajući na taj način i svoje obaveze koje je preuzela ratifikacijom brojnih međunarodnih konvencija Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i drugih međunarodnih i regionalnih organizacija u domenu ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, prava žena, dece i drugih marginalizovanih društvenih grupa.

Uspostavljeni sistem pravne zaštite od nasilja u porodici pretrpeo je u međuvremenu brojne transformacije. Neke od tih transformacija rezultat su zakonodavnih intervencija kojima je izvršena neposredna izmena pojedinih zakonskih propisa, ali je većina njih posledica izmena relevantnih supsidijarnih zakona koji se shodno primenjuju u sudskim postupcima za zaštitu od nasilja u porodici. Pored izmena u zakonodavstvu, usvojen je i niz strateških dokumenata i protokola sa ciljem da se unapredi delovanje institucija sistema u suzbijanju nasilja u porodici i pružanju adekvatne podrške i pomoći žrtvama ovog oblika nasilja.

Jedan od ključnih instrumenata za zaštitu od nasilja u porodici predstavljaju mere porodičnopravne zaštite, čiji je osnovni smisao u tome da zaustave nasilje i spreče njegovo dalje ispoljavanje. Istraživanja pokazuju da primenu ovih mera još prate brojni problemi i slabosti, da se u sudskoj praksi zakonske norme raznoliko tumače i primenjuju, čime se ugrožavaju princip jednakosti pred zakonom i princip pravne sigurnosti, kao osnovni postulati pravnog poretka. S druge strane, izmene u domenu parničnog i izvršnog procesnog prava otvorile su nova pitanja i dileme o načinu postupanja u pojedinim procesnim situacijama.

To je bio povod da pristupimo pripremi novog izmenjenog i dopunjenog izdanja Vodiča kroz sistem porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici. Prvo izdanje Vodiča objavljeno je 2005. godine u izdanju Autonomnog ženskog centra iz Beograda i Ženskog istraživačkog centra iz Niša. Njegovo publikovanje bilo je ishod nastojanja da se pravnim profesionalcima ponudi edukativni materijal koji će biti pouzdan putokaz u tumačenju i primeni zakonskih normi i koji će doprineti prevazilaženju prvobitnih teškoća i nesnalaženja koji su pratili početak primene propisa o porodičnopravnoj zaštiti od nasilja u porodici. Imajući u vidu da je iscrpen tiraž drugog, neizmenjenog izdanja Vodiča, da je u međuvremenu unapređen međunarodni pravni okvir i da je došlo do promena u supsidijarnom zakonodavstvu, bilo je potrebno pristupiti inoviranju Vodiča, kako bi on odgovorio na aktuelne potrebe pravne prakse. Priprema novog, trećeg izdanja omogućila je da se ukaže i na određene propuste i negativne pojave u pravnoj praksi, kao i na pojedina uska tumačenja zakonskih propisa, koja dovode do ograničavanja dometa porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici. Pored toga, novo izdanje Vodiča obogaćeno je i izvodima iz izabраних sudskih odluka u kojima su pojedini sudovi, postupajući po pravnim lekovima, zauzeli eksplicitne stavove u pogledu cilja i sadržine i značenja pojedinih zakonskih propisa, pružajući time pravnoj praksi jasne oslonce i putokaze za pravilno tumačenje i primenu propisa.

Pregled sudskih odluka pripremila je Vanja Macanović, advokatica Autonomnog ženskog centra, na čemu joj najtoplije zahvaljujemo.

Novo, izmenjeno i dopunjeno izdanje Vodiča kroz sistem porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici zadržalo je istu strukturu. Prvi deo Vodiča posvećen je samom fenomenu nasilja u porodici i međunarodnim standardima u domenu zaštite od ovog oblika nasilja. U drugom delu obrađene su porodičnopravne mere zaštite od nasilja u porodici sa supstancijalnog aspekta, dok treći deo čine izlaganja o organizacionim i funkcionalnim propisima koji se primenjuju u parnicama za zaštitu od nasilja u porodici.

Nadamo se da će novo, izmenjeno i dopunjeno izdanje Vodiča biti koristan edukativni materijal i da će pravnim profesionalcima pomoći da razumeju pojavu nasilja u porodici, njegove osnovne karakteristike, oblike ispoljavanja i indikatore za prepoznavanje, da se uspešno izbore sa predrasudama koje prate ovu pojavu, da u svom radu pravilno interpretiraju i primenjuju zakonske propise, dajući time puni doprinos sprečavanju i suzbijanju ove opasne društvene pojave.

Autorke napominju da termini kojima su u tekstu označeni položaji, profesije, odnosno zanimanja, izraženi u gramatičkom muškom rodu, podrazumevaju prirodni muški i ženski rod lica na koje se odnose.

Autorke